

**การศึกษาความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**
**A Study of Knowledge and Attitudes of Farmers About the use of Organic
Fertilizers at Paksong District, Champasak Province, LAOs PDR**

สีสอน แสนทะวิสุ^{1*} อุทัย โคตรต² และ รังสรรค์ สิงห์เลิศ³

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเกษตรศาสตร์การพัฒนากูมิภาค¹ คณะเทคโนโลยีการเกษตร² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 2) เปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จำแนกตามกลุ่มที่เคยใช้และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 289 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test (Independent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรเมืองปากซ่อง แขวงจำปาสักที่เคยใช้และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) เกษตรกรเมืองปากซ่อง แขวงจำปาสักกลุ่มที่เคยใช้และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเกษตรกรที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้ และทัศนคติต่อปุ๋ยอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ควรจะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพปุ๋ยให้ดีขึ้นต่อไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง และไม่เอาไรต์เอาเปรียบเกษตรกร ปุ๋ยอินทรีย์ควรมีมาตรฐานและผ่านการรับรองจากหน่วยงานของภาครัฐที่เชื่อถือได้ว่ามีธาตุอาหารของพืชจริง ไม่ควรเปลี่ยนยี่ห้อบ่อยๆ ทั้งยังต้องส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงคุณภาพปุ๋ยและเกษตรกรผู้ใช้ปุ๋ยด้วย ราคาปุ๋ยควรจะถูกลงกว่านี้ อยากรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปุ๋ยสกัดกันปุ๋ยอินทรีย์ที่ไม่มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างถูกต้อง และแนะนำปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพอย่างแท้จริงให้กับเกษตรกรได้รับทราบ เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ

คำสำคัญ: ปุ๋ยอินทรีย์, เกษตรกร

Abstract

The objectives of this research were to 1) study level of knowledge and attitudes of farmers about the use of organic fertilizers. 2) compare of knowledge and attitudes of farmers who has been used and never been used organic fertilizers. and 3) study the problem and suggestions of the farmers about the use of organic fertilizers. The sample used in this study are farmers in Paksong district, Champasak province, 400 people. Questionnaires were used to collect quantitative data. The data were processed by a computer using a software package for Social Sciences, SPSS for windows. Statistics used were percentage, Mean, standard deviation, and t-test (Independent Sample)

The results are summarized as follows : 1) The level of knowledge and attitude of farmers about the use of organic fertilizers were the highest level. 2) Comparison of knowledge and attitude of farmers about the use of organic fertilizers. by the group who used organic

fertilizers and the group who never use organic fertilizers, that farmers have ever been and never use organic fertilizers have knowledge and attitude differences at the statistical level of .05. and 3.) The problems analysis and recommendations about the use of organic fertilizers were problems in the use of organic fertilizer to the feature about the use of organic fertilizers. The recommendations about the use of organic fertilizers. Should be certified and control of plant nutrients. Trademarks pricing knowledge about organic fertilizer to the farmers properly. Fertilizer must be registered trademarks.

Keyword: Organic Fertilizer, Farmer

บทนำ

ประเทศลาวตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย และมีชายแดนติดกับหลายประเทศด้านเหนือติดกับประเทศจีน ด้านตะวันตกเฉียงเหนือติดกับประเทศพม่า ด้านตะวันตกติดกับประเทศไทย ด้านใต้ติดกับประเทศกัมพูชา และด้านตะวันออกติดกับประเทศเวียดนาม ประเทศลาวมีชายแดนติดต่อกับประเทศไทยยาวมากถึง 1,754 กิโลเมตร มีจำนวนประชากรทั้งหมด 6,800,000 คนประกอบด้วย 49 ชาติพันธุ์ ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังจากก่อตั้งเป็นประเทศ สปป.ลาวในปี พ.ศ.2518 รัฐบาลได้พัฒนาประเทศ และใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ใน ปีพ.ศ. 2524-2528 ซึ่งเน้นการรวมกลุ่มสหกรณ์การเกษตรและแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2-4 ช่วงปี พ.ศ. 2529 – 2543 จึงได้เปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจมาใช้ระบบตลาด (Evaluation for the European Commission) แต่เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท และมีจำนวนไม่น้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารซึ่งประกอบอาชีพ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำไร่เลื่อนลอย ผลผลิตแต่ละปีไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน ดังนั้นการขยายตัวด้านเศรษฐกิจจึงมีความแตกต่างกันระหว่างคนที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง และชนบท ตามสถิติในปี พ.ศ. 2548 รายรับของผู้ที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองเฉลี่ยเท่ากับ 650 ดอลลาร์ต่อคนต่อปี และชนบทมีรายรับเฉลี่ย 200 ดอลลาร์ต่อคนต่อปี บางพื้นที่สามารถผลิตข้าวได้เพียง 4 - 6 เดือนต่อปี ผลจากการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาของนานาประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจโดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจรวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทำให้หลายประเทศได้พบทวนปัญหา และหันกลับมาพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับหมู่บ้าน และชุมชน ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 5- 7 ในปี พ.ศ. 2544- 2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประเทศให้พ้นจากสภาพประเทศด้อยพัฒนาในปี พ.ศ.2563 โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสังคม และเศรษฐกิจส่งเสริมการเกษตรให้มีความมั่นคงทางด้านอาหาร ประชาชนสามารถพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยให้ความสำคัญกับประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท (Ministry of Planning and Investment, 2011) เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสักซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทเดิมประชากรยังไม่มีกรรมรวมตัวเป็นหมู่บ้านยังตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างกระจัดกระจายทั่วไปบริเวณเทือกเขาในเขตป่าสงวน ประกอบอาชีพทำไร่ มีการบุกกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตร และล่าสัตว์ขาดบริการสาธารณสุขและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆ เด็กและเยาวชนขาดโอกาสทางการศึกษา ดังนั้นรัฐบาลจึงดำเนินการรวบรวมและโยกย้ายประชากรลงมาจัดตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองปากซ่องในปี พ.ศ.2523 และ ในปี พ.ศ.2548 จึงมีโครงการพัฒนาบ้านของหน่วยงานภาครัฐเข้าดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านระยะที่หนึ่งในปี พ.ศ.2548-2553 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้านให้ดีขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง มีรายรับเพียงพอ มีความสามารถในการผลิต และได้จัดสรรที่ดินทำกิน สร้างถนน ไฟฟ้า โรงเรียน ชลประทานหมู่บ้าน และส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร [1]

ประเทศลาวแบ่งเขตเศรษฐกิจออกเป็นสามภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้แต่ละภาคมีความแตกต่างกันทางด้านสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ ภาคเหนือของลาวมีลักษณะพื้นที่เต็มไปด้วยภูเขาเป็นส่วนมาก และมีชายแดนติดกับประเทศจีน และ เวียดนาม จึงได้รับอิทธิพลทางด้านภูมิอากาศจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก กระแสสังคมของผู้บริโภคทั่วโลกในปัจจุบัน ได้ตื่นตัวถึงภัยจากการบริโภคอาหารโดยเล็งเห็นถึงความสำคัญเรื่องคุณภาพชีวิตและคุณภาพของอาหารมากขึ้นกว่าในอดีต สืบเนื่องมาจากอาหาร ในปัจจุบันมีการปนเปื้อนสารพิษที่ได้จากการทำการเกษตรแบบพึ่งพาสารเคมี ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรแบบพึ่งพาสารเคมีมาเป็นการทำการเกษตรธรรมชาติ หรือเกษตรอินทรีย์โดยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งทางสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ หรือ IFOAM ให้คำนิยามเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า “เกษตรอินทรีย์” คือ ระบบเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นที่หลักการปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์นี้เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย [2]

เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก ที่ประกาศยุทธศาสตร์แขวงในเรื่องของการทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ มีการรณรงค์การไม่เผาเศษพืชอื่น หรือ ใส่ปุ๋ยเคมี ในสวน หลังฤดูเก็บเกี่ยวและการกำหนดพื้นที่ปลูกพืชปลอดสารพิษเพื่อการบริโภคและการส่งออก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพึ่งพาสารเคมีมาเป็นวิถีเกษตรแบบธรรมชาติที่พึ่งพาตนเองหรือเกษตรอินทรีย์ ทำให้เกิดผลกระทบต่อทัศนคติความเชื่อของเกษตรกรที่เคยยึดมั่นกับการใช้สารเคมีในการเพิ่มผลผลิตมาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นความเชื่อและค่านิยมที่ปฏิบัติกันเป็นประจำสืบทอดกันมา การสร้างทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกร จำเป็นที่จะต้องให้เกษตรกรได้มองเห็นความชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพราะการยึดติดอยู่กับการใช้สารเคมียังเป็นทางเลือกที่ดีในปัจจุบันทั้งที่รู้ว่าต้นทุนสูงไม่คุ้มทุน เป็นหนี้สินและยากจน เพราะขาดทางเลือก แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์เกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก ได้กล่าวถึงนโยบายดังกล่าวว่า ยังไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากความเคยชินของเกษตรกรในเมืองปากช่อง แขวงจำปาสักต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ยังไม่เห็นความสำคัญ และข้อแตกต่างระหว่างการใส่ปุ๋ยเคมีและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก มีการส่งออกของสินค้าการเกษตรไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงโดยเฉพาะ ประเทศไทย ชายแดนที่นำส่งสินค้าผ่านด่านช่องเม็ก มีหลายชนิด เช่น กะหล่ำปลี กัวยาว กาแฟ และ พืชชนิดอื่นอีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ตามกระแสเรียกร้องของสังคมและนโยบายของแขวง ที่ให้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมาใช้ตามความต้องการของผู้บริโภคที่มีความห่วงใยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปใช้ วางแผน กำหนดแนวทาง เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในเมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ให้มากขึ้นอันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

1.2 เพื่อเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จำแนกตามกลุ่มที่เคยใช้และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์

1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมวิชาการเกษตร [3] กล่าวว่า อินทรีย์วัตถุเป็นส่วนประกอบสำคัญของดิน ดินจะดีมีอินทรีย์วัตถุเป็นส่วนประกอบประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์โดยปริมาตร ดินที่จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพนั้น ประกอบด้วยสมบัติที่สำคัญ 5 ประการ คือ ความอุดมสมบูรณ์ดี สมบัติทางเคมีดี สมบัติทางกายภาพดี สมบัติทางชีวภาพดี และสภาพแวดล้อมดี โดยทั่วไปเราอาจเข้าใจแต่เพียงว่าหากได้ใส่ปุ๋ยเคมีลงดินให้กับพืชก็เพียงพอ แต่ความเป็นจริงแล้ว การใส่ปุ๋ยเคมีตามความต้องการของพืชทางดิน ส่วนใหญ่จะช่วยปรับปรุงสมบัติดินเพียงด้านความอุดมสมบูรณ์อย่างเดียว แต่ผลในด้านอื่น ๆ มีเพียงเล็กน้อย กอปรกับสถานะภาพของดินสำหรับการเพาะปลูกในประเทศไทยส่วนใหญ่ จะมีอินทรีย์วัตถุต่ำกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นการปรับปรุงสมบัติของดินด้านอื่น ๆ ในพื้นที่เพาะปลูกพืช จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับกระบวนการเพาะปลูกพืช

กรมปลูกฝังและส่งเสริมการเกษตร [4] กล่าวว่า ประโยชน์ของปุ๋ยอินทรีย์ ประโยชน์และข้อดีของปุ๋ยอินทรีย์ที่สำคัญได้แก่ 1) ช่วยปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและชีวภาพของดินได้มากกว่าปุ๋ยเคมี 2) เพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ดินบางชนิดมากกว่าปุ๋ยเคมี และ 3) มีธาตุอาหารเสริมอยู่มากกว่าปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ช่วยปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและชีวภาพของดินได้มากกว่าปุ๋ยเคมี เนื่องจากอินทรีย์วัตถุเป็นสารที่มีประสิทธิภาพสูงในการปรับปรุงสมบัติทางกายภาพ ซึ่งรวมถึงความหนาแน่นรวม หรือความพรุนของดิน ความร่วนซุย ความสามารถในการอุ้มน้ำ และการถ่ายเทอากาศของดิน ปุ๋ยอินทรีย์จึงเป็นปุ๋ยที่ช่วยปรับปรุงสมบัติทางกายภาพของดินได้มากกว่าปุ๋ยเคมี ซึ่งไม่มีสารที่จะให้อินทรีย์วัตถุในดินเลย ตารางที่ 1 และ 2 แสดงตัวอย่างผลการทดลอง ที่เปรียบเทียบผลของปุ๋ยเคมี และ ปุ๋ยหมักต่อความหนาแน่นรวม และความแข็งของดิน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงเกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเดินทางส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตามจุดที่กำหนดและขอรับแบบสอบถามกลับมาเอง

1.3 ผู้วิจัย จะใช้วิธีการอ่านข้อคำถามให้ฟังและมีการอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งบางครั้งใช้ภาษาท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจง่ายขึ้น

1.4 รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่เกษตรกรใน เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก จำนวน 1,038 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เกษตรกรใน เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก จำนวน 288 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test (Independent Samples)

ผลการวิจัย

1. เกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสักที่เคยใช้และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด
2. เกษตรกรเมืองปากช่อง แขวงจำปาสักกลุ่มที่เคยใช้และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเกษตรกรที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้ และทัศนคติต่อปุ๋ยอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ควรจะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพปุ๋ยให้ดีขึ้นต่อไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง และไม่เอาแร่ธาตุเปรียบเกษตรกร ปุ๋ยอินทรีย์ควรมีมาตรฐานและผ่านการรับรองจากหน่วยงานของภาครัฐที่เชื่อถือได้ว่ามีธาตุอาหารของพืชจริง ไม่ควรเปลี่ยนยี่ห้อบ่อยๆ ทั้งยังต้องส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงคุณภาพปุ๋ยและเกษตรกรผู้ใช้ปุ๋ยด้วย ราคาปุ๋ยควรจะถูกลงกว่านี้ อยากรู้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปุ๋ย และสกัดกันปุ๋ยอินทรีย์ที่ไม่มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างถูกต้อง และแนะนำปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพอย่างแท้จริงให้กับเกษตรกรได้รับทราบ เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ข้อ ซึ่งผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 เกษตรกรใน เมืองปากช่อง แขวง จำปาสัก มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ใน เมืองปากช่อง แขวง จำปาสัก อยู่ในระดับมากที่สุด และทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรทั้งกลุ่มที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน เช่น ปรับปรุง บำรุงดิน ทำให้สภาพดินขึ้น ดินร่วนซุย แก้ดินเค็ม ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางนิเวศให้ดีขึ้น และ ปลอดภัยไร้สารเคมี ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้และบริโภค สอดคล้องกับ กรมวิชาการเกษตร [2] อินทรีย์วัตถุเป็นส่วนประกอบสำคัญของดิน ดินจะดีมีอินทรีย์วัตถุเป็นส่วนประกอบประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์โดยปริมาตร ดินที่จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพนั้น ประกอบด้วยสมบัติที่สำคัญ 5 ประการ คือ ความอุดมสมบูรณ์ดี สมบัติทางเคมีดี สมบัติทางกายภาพดี สมบัติทางชีวภาพดี และสภาพแวดล้อมดี สุดใจ พุยบึงฉิม [5] การทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพลดปัญหาสุขภาพ (2) การทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพช่วยลดต้นทุน (3) การทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพได้ผลผลิตที่ ปลอดภัย ดังนั้นประชาชนจึงมีความรู้ และทัศนคติ

สมมติฐานข้อ 2 เกษตรกรใน เมืองปากช่อง แขวง จำปาสัก ที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์จะมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แตกต่างจากเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในเมืองปากช่อง แขวง จำปาสัก ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรใน เมืองปากช่อง แขวง จำปาสัก ที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ แตกต่างจากเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยมีความรู้และทัศนคติมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ได้สัมผัสกับผลลัพธ์ในเชิงบวกและได้รับประสบการณ์ตรงจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จึงทำให้มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. คุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ต้องมีมาตรฐาน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเปรียบเทียบผลของการใช้ปุ๋ย ในระยะเวลาเริ่มต้นใช้ จะสังเกตสีของพืชโดยสรุปเอาความเขียวของพืชเป็นเครื่องชี้วัด ปุ๋ยเคมีเมื่อใส่กับพืชจะมีความเขียวเข้ม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์จะมีความเขียวอ่อน ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของสีเขียวเข้มเป็นเหมือนสิ่งที่บ่งบอกความสมบูรณ์ของพืช คุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ส่วนใหญ่ที่มีจำหน่ายให้เกษตรกรในปัจจุบัน มีหลากหลายยี่ห้อ มีเทคนิคในการทำตลาด ลด แลก แจก แถม แต่ประเด็นที่สำคัญของเกษตรกรคือ คุณภาพ เมื่อใช้แล้วผลที่ออกมาเป็นเครื่องชี้วัด ทำให้ความน่าเชื่อถือ เกษตรกรส่วนใหญ่จะตกเป็นเครื่องมือในการทดลอง หลังจากไม่ได้ผลแล้ว ก็หายไปโดยไม่สามารถติดตามหาผู้รับผิดชอบได้ เกิดเป็นผลเสียหายให้กับเกษตรกรโดยทั่วไป ปัญหานี้เป็นเพราะผู้ประกอบการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ขาดคุณธรรมขาดความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค โดยการผลิตปุ๋ยชนิดเดียวกันออกมาหลายยี่ห้อ แล้วใช้ระบบการตลาดเพื่อหวังผล แต่การขายเพื่อหากำไรเพียงอย่างเดียว สมควรที่จะต้องมีการแก้ไข ด้วยการกำหนดมาตรฐานการผลิต มาตรฐานการกำหนดเครื่องหมายการค้าสำหรับปุ๋ยในหนึ่งโรงงาน ไม่ควรให้ใช้หลายยี่ห้อ

2. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ในเรื่องของคุณลักษณะที่สำคัญของปุ๋ยและกระบวนการย่อยสลายโดยผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ เช่น วัสดุที่นำมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์เป็นวัสดุที่มีส่วนประกอบของสารอาหารหรือการใช้จุลินทรีย์ในการย่อยสลายเป็นอย่างไร ระยะเวลาการเกิดผลของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จะมีข้อแตกต่างจากปุ๋ยเคมีอย่างไร

3. การปรับเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับความคิดของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จำเป็นต้อง ให้ความรู้ที่เป็นที่ประจักษ์มากกว่าที่จะเป็นความรู้สึก โดยการกำหนดพื้นที่ทดลองให้กระจายไป ยังพื้นที่ต่างๆ ในทุกท้องถิ่น หรืออาจจะเป็นทุกหมู่บ้านโดยกำหนดหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งแปลงตัวอย่าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากของจริง การกำหนดมาตรฐานในทางวิชาการเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอจึงควรกำหนดแปลงตัวอย่าง เพื่อป้องกันการหลอกลวง และป้องกันความเสียหายให้กับเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548). *คู่มือการจัดตั้งและบริหารโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [2] กรมวิชาการเกษตร. (2543). *มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [3] จารุวรรณ บัวทอง. (2552). *สภาพการเกษตรในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- [4] กรมปลูกรังและส่งเสริมการเกษตร. (1998). *ระเบียบการใช้พันธุ์หรือเมล็ดพันธุ์สำหรับการเพาะปลูก ในประเทศไทย*. กระทรวงเกษตรและป่าไม้. หน้า 2-10 (ภาษาลาว).
- [5] สุดใจ ทวยปัจฉิม. (2554). *ความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในจังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.